

Draga prietene,

Trebuie să recunosc că am uneori un gând ghidus amintindu-mi de timpurile când împartaseam aceeași bancă la liceu și ne întreceam în a face curte fetelor din clasele vecine și ne împănăm cu victorii efemere. Era vremea când eram infometati de dragoste...eram ca niște mici pradatori cu dinții de lapte! Dar iată că a venit și vremea să privesc cu nostalgie la timpul acela când dragostea nu mai lăsa loc nici unui alt lucru.

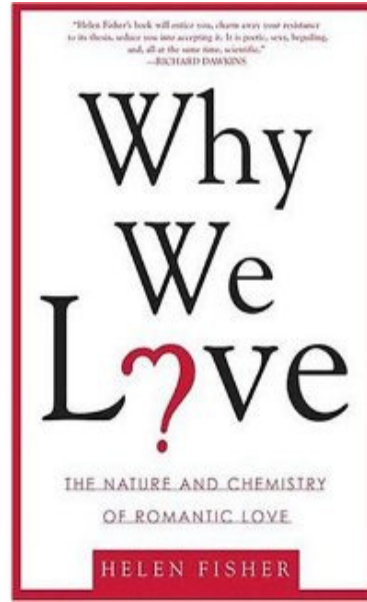
A scrie despre dragoste poate pare trivial, redundant, sau cel puțin o încercare disprețată a cuiva care vrea să fie citit cu ori ce prâr. Da, pentru că deși peste 50% din toate cărțile care s-au scris vreodată vorbesc direct sau indirect despre dragoste, acest subiect continuă să trezească curiozitate și chiar să fascineze. Fiecare deschide o carte despre dragoste cu speranța de a găsi un răspuns: De ce iubim? De ce dragostea este prima alegere a unei ființe umane? De ce avem nevoie de dragoste? Cum să păstrăm dragostea? De ce dragostea doare? De ce dragostea este legată atât de fericirea cât și de mizeria umană? Una din obstacolele cele mai mari în calea răspunsului la aceste întrebări este polisemantica cuvântului “dragoste”. Puține cuvinte sunt folosite în așa de multe sensuri ca și cuvântul dragoste. Să ne amintim de Alice din Țara Minunilor care se plângea lui Humpty că folosește cuvântul “dragoste” în diferite sensuri ca ea nu înțelege de fapt ce înseamnă cuvântul acesta, la care Humpty îi răspunde că de fiecare dată când folosește acest cuvânt el înseamnă exact ce vrea să spună. Nici oamenii de știință nu stau mai bine, dar de “*dragul*” simplității scrisorii mele o să consider că dragostea este atât o emoție cât și o atitudine.

O să încep cu o platitudine ca mai apoi să caut ceva mai inteligent. Omul este făcut să iubească, creierul lui este echipat special pentru a căuta un obiect al dragostei, un partener pentru dragoste. Artefacte arheologice demonstrează că dragostea a fost totdeauna în mintea oamenilor de-a lungul întregii istorii. Helen Fisher (2005)¹, renumit antropolog, spunea că dragostea este fundamentul vieții sociale umane, iar dragostea pasională este expresia dorinței de gratificare sexuală care face ca indivizii să-și caute cu

---

¹ Fisher H (2005): Why We Love: The Nature and Chemistry of Romantic Love, Henry Holt and Co.

asiduitate perteneri sexuali, dorinta care se sprijina pe una din cele trei rețele neuro-cerbrale care sustin relatia dintre sexe, cealalte doua fiind cautarea atasamentului și dorinta de a îngriji. Acestea din urma sunt cele care le fac pe femei sa ramana cu copii lor, sa-i creasca și sa suporte toate vicisitudinile acestui destin biologic. Folosind metoda de rezonanta magnetica functionala, Cacioppo și colab (2012)² gasesc ca in dragoste se activeaza un set de 12 arii cerebrale. Interesant

este ca alaturi de ariile implicate in emotii și sistemul limbic de premiere, mai participa și regiuni cu rol in functiile executive inalte precum in auto-reprezentare, imagine corporala, metafora și reprezentari abstracte. La barbati predomina dorinta gratificarii sexuale, mediata de dopamina, cautarea unei partenere fiind primordiala, pe cand la femei, cautarea atasamentului și dorinta de a îngriji copilul/persoana iubita stau pe primul loc, comportamente care sunt mediate de oxitocina. Pentru fiecare din aceste imbolduri interne, atat barbatul cat și femeia sunt capabili sa sacrifice orice alte interese. Dragostea este facuta ca sa ramana lucrul central prin care omul isi cauta fericirea și obtine identitatea. Prin dragoste individul isi construiește selful, istoria privata, familia și capacitatea de a se reconstrui perpetuu. Mai mult de 80% din respondentii oricarui chestionar afirma ca nu s-ar casatori cu cineva de care nu ar fi indragostit, chiar daca acea persoana ar indeplini multe alte calitati dezirabile pentru casatorie (Simpson și colab. 1986)³.

In ciuda cautarii obsesive a dragostei, cel ce iubeste nu este scutit niciodata de “mizeriile” dragostei. Acestea sunt legate de cautarea dragostei, neimpartasirea ei, infidelitatea sau ruperea cuplului. Interesant este ca și atunci cand dragostea este

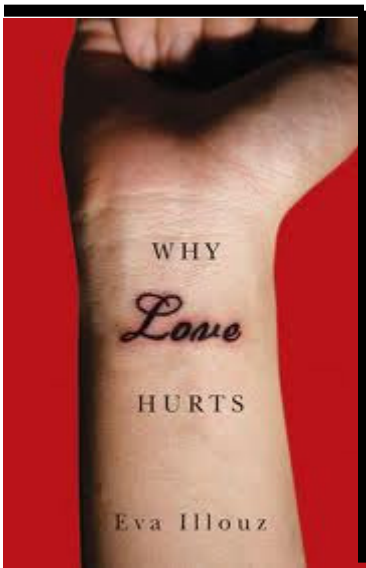
² Cacioppo S, Grafton ST, Bianchi-Demicheli F (2012): The speed of passionate love, as a subliminal prime: A high-density electrical neuroimaging study, *NeuroQuantology*, 10(4): 715-724.

³ Simpson JA, Campbell B, Berscheid E (1986): The association between romantic love and marriage: Kephart (1967) twice revisited. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 12:363–372

impărtășită, multe din “mizeriile” dragostei persistă, precum anxietatea, dubiul, tristețea sau confuzia. Cu toate acestea, cultura populară postulează de secole că dragostea romantică, pasională, este sursa cea mai la îndemână omului pentru a obține fericire, auto-realizare și transcendență. Literatura de peste secole a captat și permanentizat această viziune.

Se consideră că dragostea este principală cauză care menține diferența culturală dintre femeie și bărbat și contribuie la identificarea lor socială. Simone de Beauvoir spunea că în dragoste bărbații rețin suveranitatea lor, în timp ce femeile doresc să se abandoneze lor. Conform interpretării comune, sursa puterii bărbatului vine din dragostea ce i-o oferă femeia, dragostea fiind cimentul cu care se edifică dominația bărbaților. Astfel, se consideră că dragostea pasională este cea care face posibilă segregarea sexuală și deschide ușa abuzului și violenței. Exponentii mișcării feministe consideră că dragostea pasională este cea care menține opoziția dintre bărbați și femei și practicile sociale prin care femeile sunt făcute să accepte o supunere față de bărbat, deși tot ele recunosc că femeia caută iubirea bărbatului pentru că doar atunci se simte autonomă.

Modernitatea, mai mult decât mișcarea feminista, a condus la declinul puterii bărbatului în relația de dragoste prin construirea unei relații egalitare și simetrice între sexe. Modernitatea aduce cu sine faptul că selful și identitatea devin instituționalizate, ele nu mai rămân totalmente la îndemână individului. Aceasta aduce un sentiment de

neliniște, de nesiguranță și insatisfacție care se reflectă în interrelațiile umane. După cum spunea Eva Illouz (2012)⁴ *“modernitatea îi trezește pe oameni din delirul atotputerniciei și iluzia dulce care-i făcea ca mizeriile vieții să le pară suportabile. Goliti de aceste fantezii, oamenii își conduc viața fără angajamente la principii și valori înalte, fără feroarea și ecstazia sacrului, fără eroismul sfinților, fără certitudinea și ordonarea comandamentelor divine, cei mai mulți fără acele ficțiuni care le aducea liniștea și grația”*.

⁴ Illouz E (2012): *Why Love Hurts: A Sociological Explanation*, Cambridge: Polity Press.

Omul modern iscodeste științific realitatea și denudează de magic ceea ce îi pareă altădată dat de o putere mai mare decât a lui. El intruchipează în mare măsură un amalgam de trasături nihiliste, cinism, apetență pentru explicații pseudo-științifice și o afiliere pentru o religiozitate polimorfă de sorginte orientală care nu-l soliciță moral. Și Eva Illouz continuă: *“nicaieri aceasta nu este mai evident ca în domeniul dragostei care de secole a fost guvernată de idei precum cavalerismul, galanteria și romantismul... idealul masculin al cavalerismului era de a apăra slăbiciunea cu curaj și loialitate, transfigurând puterea bărbatilor și fragilitatea femeilor în calități...lipsa de drepturi economice și politice a femeilor a fost acompaniată și uneori compensată de asigurarea ca în dragoste ele vor fi protejate de bărbați...istoriceste dragostea a reprezentat o puterenică seducție pentru femei, promitându-le un statut moral și demnitate pe care altundeva societatea le-o refuza...când luăm în considerare idealurile politice ale egalității între sexe și libertinajul sexual, dragostea pierde ritualurile de deferență și aura mistică în care era ambalată...tot ce era sfânt în dragoste devine profan...cultura contemporană a dragostei se caracterizează prin acest aspect dual – dragostea ca sursă a transcendenței existențiale și dragostea ca loc de contestare unde se forjează identitatea de gen...relațiile de dragoste devin puterenic penetrante de gramatică culturală capitalistă, sexul și sexualitatea se simt epiberate de normale morale și încep să fie incorporate în stilul și proiectele de viață ale individului”*. Se poate spune că omul modern a scularizat atât religia cât și dragostea. Pe măsură ce individual a devenit autonom moral și emoțional, dragostea scapă de sub autoritatea religiei, trecând din spațiul public moral în spațiu privat, domestic și individualistic.

Ellen Berscheid și Elaine Walster (1978)⁵ au analizat tentativa modernității de a transforma relația de dragoste și afirmă că dragostea pasională nu poate fi atinsă de schimbările sociale. După ele dragostea pasională este *“o stare emoțională salvatică în care tandrețea și dorințele sexuale, bucuria și durerea, anxietatea și confortul, altruismul și gelozia coexistă într-o confuzie de sentimente”*. Dragostea pasională mai este numită și “dragoste erotică”, “dragoste adictivă” sau “dragoste obsesivă” și ea cheamă partenerii spre uniune, ea se bazează pe sistemul de gratificare sexuală, ea este dincolo de voință și rațiune, ea este o suferință. Deși pare eternă prin pasiunea cu care

---

⁵ Berscheid E, Walster EH (1978): Interpersonal attraction, New York, Freeman.

parteneri caută să se topească unul în altul, din punct de vedere biologic ea nu poate fi pentru totdeauna, pentru că această emoție se epuizează prin ea însăși. Pasiunea dintre protagoniști solicită participare integrală, contopire necondiționată, lucru care interferează mai devreme sau mai târziu cu dezvoltarea individuală și urmărirea scopurilor personale. Alături de condițiile biologice, aceste considerente psihosociale conduc la apusul dragostei pasionale într-un orizont de timp. În opoziție cu aceasta, există și “dragostea companionată” care după aceste autoare este “*afecțiunea pe care o simțim pentru acei cu care viața noastră este profund întretesută*”. Ea a mai fost numită ca “dragostea prietenească”, “dragostea conjugală” sau “*phylia*”. Dragostea companionată crește încet de-a lungul timpului și se bazează pe sistemele de cautare a atașamentului și a îngrijirii de care vorbea Helen Fisher. Această dragoste ține partenerii pentru totdeauna împreună pentru că le asigură stabilitate, siguranță și premisele realizării individuale cu sprijinul altruist al celuilalt. Îmboldul sexual este mai scăzut, dorința de a face progenituri la fel. Dragostea companionată se bazează pe principiul “plăcere-durere”, care înseamnă apreciere pentru cei care furnizează plăcere și respingere pentru cei care aduc durere. Dragostea companionată înseamnă similaritate în atitudini, valori, nivel educațional și statut socio-economic. Dragostea pasională nu se poate transforma în dragoste companionată și invers, sunt două procese diferite, bazate pe structuri neurofuncționale diferite.

Dragostea companionată este o uniune simetrică, egalitară, democratică, liber consimțită, expresie a epocii moderne și a eliberării sexuale care a adus-o, în timp ce dragostea pasională este o furtună emoțională, temporară și combustibilă (Berscheid, 2010; în fotografia de alături)⁶.

Niciodată o astfel de dragoste nu a condus la stabilitate conjugală. Mai există și dragostea “compasionată” care se adresează celui în nevoie de a fi aparat, îngrijit și care izvorăște din altruism și sacrificiu; ea este numită și dragoste necondiționată sau “*agape*”.

⁶ Berscheid E (2010): Love in the fourth dimensions, Annual Review of Psychology, 61:1-25.

Toate aceste forme sunt supuse astăzi unei transformări subtile datorită subminării rolurilor pe care protagoniștii dragostei le suferă în procesul modernizării. Lumea modernă a adus cu ea o cantitate vastă de distress și incertitudine prin emanciparea politică, secularism, rationalism, individualism, pluralism moral și egalitarism. Acestea au condus la automatizarea și instituționalizarea dorințelor și a imaginarului legat de relațiile dintre sexe iar instituțiile participă la permanentizarea acestei automatizări. Această automatizare și instituționalizare a creat un “spațiu artificial” al întâlnirii de dragoste. Selecția partenerilor este stratificată de componente culturale și sociale printre care apartenența protagoniștilor la criteriile economice este de primă importanță. Accesul la instituția familiei este influențat de considerente care au din ce în ce mai puțin de a face cu dragostea. Astfel dragostea rămâne pentru mulți oameni de astăzi mai mult o problemă conjuncturală, punctuală, de descoperit mai mult în albumul de familie decât o oportunitate de auto-realizare și desăvârșire personală.

Dr. Radu Vraști
Kitchner, Ontario
March 31, 2014